

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU TANISI OLAN ÇOCUK VE ERGENLERİN EBEVEYNLERİNİN YAŞAM DENEYİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bari Ay¹

¹Karabük Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları

Giriş: Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), bireyin sosyal iletişim ve uyum becerilerini etkileyen nörogelişimsel bir bozukluktur. OSB'li çocukların ebeveynleri, tanı sürecinden itibaren yoğun bakım, eğitim ve destek sorumlulukları üstlenmekte; bu durum yüksek stres, tükenmişlik ve ruh sağlığı sorunlarına yol açabilmektedir. Aile içi ilişkiler bu süreçten etkilenirken, bazı ailelerde dayanıklılığın arttığı da görülmektedir. Ebeveynlerin sürece uyumu, kullandıkları baş etme stratejilerine ve destek kaynaklarına erişimlerine bağlıdır. Bu nedenle, aile odaklı hizmet modelleri ve koruyucu ruh sağlığı politikalarının geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Yöntemler: Çalışma, Temmuz-Ağustos 2025 tarihleri arasında Karabük Eğitim Araştırma Hastanesi'nde yürütülmüş; OSB tanılı çocuk ve ergenlerin gönüllü ebeveynleri çalışmaya dâhil edilmiştir. Katılımcılara sosyodemografik veri formu ve Otizm Aile Yaşantısı Anketi uygulanmıştır. Tüm katılımcılardan yazılı onam alınmış, çalışma etik kurul onayıyla (16.07.2025 tarihli ve 2025/2431) ve Helsinki Bildirgesi'ne uygun şekilde gerçekleştirilmiştir.

Sonuçlar: OSB tanılı çocukların ebeveynlerinin Otizm Davranış Kontrol Listesi (ODKL) ortalama skoru 52,20±29,66 olarak bulunmuştur. Otizm Aile Yaşantısı Anketi alt ölçeklerinden Ebeveyn Olma Deneyimi (EOD), Aile Yaşamı (AY), Çocuk

Gelişimi Kavrama ve Sosyal İlişkiler (ÇGKSİ) ve Çocuğun Belirtileri (ÇB) sırasıyla 27,09±8,53; 20,63±6,65; 37,52±8,63 ve 31,06±6,08 olarak saptanmıştır. AFEQ toplam skoru ise 115,63±23,32'dir. ODKL ile EOD ($r = 0,518$, $p < 0,001$) ve AFEQ toplam skoru ($r = 0,391$, $p=0,009$) arasında anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur. AFEQ alt testleri ile toplam skor arasında ve alt testlerin kendi aralarında da pozitif yönde anlamlı korelasyon saptanmıştır.

Tartışma ve Sonuç: Çalışma bulgularına göre OSB tanılı çocukların çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır; bu sonuç literatürdeki cinsiyet dağılımı verileriyle uyumludur. Katılımcı çocukların büyük kısmı özel eğitim okullarına devam etmekte, geri kalanı ise özel alt sınıf ya da kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim almaktadır. Otizm Aile Yaşantısı Anketi bulguları, ebeveynlerin orta-yüksek düzeyde zorluk yaşadığını göstermektedir. OSB'li çocukların ebeveynlerinin, ebeveynlik yeterliği, sosyal yaşam ve günlük işlevsellik alanlarında zorlandıkları ve bu durumun yüksek stres düzeylerine yol açtığı saptanmıştır. Bu nedenle, OSB'li bireylerin ailelerine yönelik psikososyal destek hizmetleri büyük önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Otizm, nörogelişim, ebeveyn olma deneyimi